

Overheidsinkomsten

Er is dezer dagen weer volop aandacht voor de rijksuitgaven. Voor de rijksinkomsten is de belangstelling traditioneel veel minder. Ik doel dan niet zozeer op de belastingheffing, maar op de overige inkomstenbronnen van het rijk. Het profijtbeginsel vindt nog maar mondjesmaat toepassing. Ook wat andere inkomstenbronnen betreft laat het rijk kansen liggen. Het is eigenlijk pas sinds kort dat dit onderwerp zich in een grotere belangstelling mag verheugen.

In vele Amerikaanse staten is het profijtbeginsel de laatste jaren steeds meer geaccepteerd. Een van de oorzaken is, paradoxaal genoeg, de 'anti-tax movement'. Proposition 13 in Californië (en overeenkomstige bepalingen in andere staten als b.v. Massachusetts) stelt een grens aan de lokale belastingtarieven. 'User fees', geheven door allerlei plaatselijke instanties, vallen daar niet onder. Vandaar ...

Iets soortgelijks hebben we in Nederland gezien. De 1%-norm, die gold onder het kabinet-Den Uyl, had betrekking op alle collectieve lasten, waaronder bijna alle niet-belastingmiddelen. Invoering of intensivering van het profijtbeginsel kon de betrokken minister alleen de gebruikelijke tegenstand opleveren; de extra inkomsten vielen binnen de definitie van de lastennorm en waren niet extra te besteden. Het onder de lastennorm vandaan halen van allerlei vergoedingen, bijdragen en prijzen bevorderde dan ook de acceptatie van het profijtbeginsel op rijksniveau.

Ook op enkele andere gebieden zien we aandacht ontstaan voor extra overheidsinkomsten. In 1986 is een wetsvoorstel ingediend dat hopelijk binnenkort kan leiden tot verzwaring van de strafrechtelijke sancties op het gebied van de belastingen¹. Het wetsvoorstel is met grote meerderheid aanvaard door de Tweede Kamer en het zal me niet verbazen als dat ook gebeurt in de Eerste Kamer. Ongetwijfeld speelt ons rechtsgevoel hierbij een grote rol. Maar misschien speelt ook een rol dat de extra fiscale inkomsten die voortvloeien uit de bestrijding van fiscale fraude, mogen worden aangewend voor een verlichting van tarieven?

Een inkomstenbron die tot nog toe geen of weinig aandacht heeft gekregen is het debiteurenbeheer. Overheden hebben tal van niet-fiscale vorderingen uitstaan voor op rekening geleverde goederen en diensten, maar voeren amper een doelmatig debiteurenbeheer. Daaronder versta ik een debiteu-

P.B. Boorsma

renbeheer waarbij de administratie en bewaking van vorderingen tegen minimale kosten zodanig is ingericht dat betalingsachterstanden snel worden gesignaleerd en dat tijdig maatregelen worden genomen om te zorgen dat aan de financiële verplichtingen wordt voldaan.

In de openbare-financiënliteratuur heeft dit onderwerp tot nu toe bijna geen aandacht gekregen, alle aandacht voor verbetering van bedrijfsvoering en financieel management bij de overheid ten spijt. In mijn verzameling boeken vond ik één hoofdstukje van 4 bladzijden, dat het verband legde tussen proposition 13 en de mogelijke aandacht voor dit onderwerp. In ons land is onlangs misschien wel het allereerste congres gehouden dat was gewijd aan debiteurenbeheer in de collectieve sector².

Uit eigen onderzoek onder gemeenten – ik geef toe, het aantal onderzochte gemeenten was beperkt – bleek dat van een doelmatig debiteurenbeheer geen sprake is. De stand van de debiteuren wordt niet regelmatig bijgehouden. De afhandeling van vorderingen is niet formeel vastgelegd. Wanneer wordt de factuur verstuurd? Wordt die wel verstuurd? Hoeveel dagen na de vervaldatum volgt de eerste herinnering? Wanneer volgt de tweede herinnering? Wanneer wordt de deurwaarder ingeschakeld? Wanneer en aan wie wordt verslag uitgebracht over de inning van vorderingen? Wordt er centraal bijgehouden welke instelling of burger voor welke leveringen rood staat? Er

zijn grote verschillen in de gemeentelijke praktijk, maar er is amper beleid op dat gebied. Er is evenwel beweging. Amsterdam heeft functionarissen aangetrokken voor debiteurenbeheer. In Rotterdam is, na de enorme financiële problemen bij enkele gemeentelijke bedrijven, het inzicht doorgebroken dat sociaal beleid moet worden gevoerd door de sociale dienst en de volkskredietbank, maar niet door allerlei gemeentelijke instellingen die de burger diensten leveren.

Ik heb niet de indruk dat de situatie op de departementen beter is. Waar zijn de staten van uitstaande vorderingen? Wat wordt er afgeschreven op dubieuze debiteuren? (Het rijk doet dat niet; het comptabele bestel is er niet naar.) Wanneer wordt een vordering in handen van een deurwaarder gegeven? Beneden welk bedrag worden vorderingen niet meer nagelopen omdat de kosten te zwaar worden? Of moet men op rechtvaardigheidsgronden of om precedenten te vermijden achter elke verschuldigde gulden aanjagen?

Ik geloof dat er met goed debiteurenbeheer geld kan worden verdiend: het renteverlies op vermogen in de debiteurenpost wordt beperkt, het verlies wegens dubieuze debiteuren evenzo. Er is wellicht ook geld te verdienen door (delen van) het debiteurenbeheer uit te besteden aan gespecialiseerde instellingen als factoringbedrijven of gerechtsdeurwaarders, in plaats van de dingen zelf (of juist: niet) te doen. In de Comptabiliteitswet van 1976 is dit hele onderwerp niet geregeld. Wellicht een onderwerp voor de geplande 5e wijziging?

1. Wet tot aanscherping van sancties op het gebied van belastingen, Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 19 489.

2. Nederlands Studiecencentrum, Debiteurenbeheer bij de overheid, Rotterdam, 2 maart 1988.

3. P.B. Boorsma, T. Corporaal en A.J. Waterbolk, Debiteurenbeheer en factoring bij gemeenten, binnenkort in *Openbare Uitgaven*.